

RENDSZERVÁLTÓ HARMINCASOK – UNGVÁRI-ZRÍNYI ILDIKÓ ÉS SOÓS ANNA EGYETEMI OKTATÓK A FORRADALOMRÓL, ÉS AMI UTÁNA JÖTT

Sokat köszönhet '89-nek a magyar nyelvű oktatás

Az elmúlt 30 évben lényegesen jobb lett az anyanyelvű oktatáshoz való hozzáférés – emelte ki a Krónikának egyetértően Ungvári-Zrínyi Ildikó, a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem docense, illetve Soós Anna, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem rektorhelyettese. A két oktató egyaránt 30 évesen élte meg az 1989-es rendszerváltást – beszélgetéseink a forradalom kerek évfordulója alkalmából indított sorozatunk részei.

» KISS JUDIT, PAP MELINDA

„1989 őszén egyre többször fordult meg a fejünkben, hogy elhagyjuk az országot. Kihelyezéssel elfoglalt munkahelyünkhöz kötve hat évet éltünk házasságban, és a kislányunk születése után is középiskolai tanárként, szakadatlanul ingáztunk vidékre, mint az egyetemet végzett legtöbb kollégánk. Én az utolsó két évben a délutáni óráim után gumicsizmában, elem-lámpával gyalogoltam haza négy kilométert a koromsötét úton” – emlékezett vissza a Krónika megkeresésére Ungvári-Zrínyi Ildikó, a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem egyetemi docense, aki 30 éve 30 évesen élte meg az 1989-es fordulatot.

Honnan a karácsonyfa? – kérdezte az iskola szekusa

Mint a marosvásárhelyi születésű színháztudományi szakíró esetelte, az 1989 előtti időszakban a város sötét köregetege fogadta, otthon pedig 19. századi hangulat: fűtetlen lakás, a konyhában üldögélő család, gyertya körül várva, hogy „megadják” a villanyt, a fűtést és a meleg vizet. „Mégis maradtunk, reméltük, hogy a rendszer agóniája nem tart már soká” – fogalmazott. A forradalom ki-

» **Az igazi gond: annyira nem volt demokráciagyakorlat előtte, hogy 30 év nem volt elég felnőni azokhoz az elképzelésekhez, melyek az igazi szabadságot jelentik** – fogalmazott Soós Anna.

törésére úgy emlékezett, karácsonyával ért haza azon a napon: hiánycikk lévén nagy fogást jelentett. „A református parókia udvarán szereztem, az iskola szekusa meg is állított az utcán és szúrósan kérdezte: honnan van? Jellegetesen tartom, hogy hazaérve hogyan derült ki, ami Bukarestben történt: a blokklakásban alattunk és felettünk két barátnő lakott, akik a gázcsöveket kocogtatva szokták hívni egymást beszélgetni az ablakhoz. Éppen én is ablakot nyitottam, ők meg már a szemben levő blokk ablakából kinéző szomszédasszonynak kiabáltak át: kapcsolja be a tévét, Petre Roman beszél” – emlékezett vissza Ungvári-Zrínyi Ildikó. Hozzátette, akkoriban délelőtt senki nem nézett tévét, mert a két csatornán vagy hazafias műsor ment, vagy semmi. „Végül mégis a tömegkommunikációs csatornán derült ki a rendszer bukása, és kibontottuk a kamrában régóta erre a pillanatra tartogatott pezsgőt” – mondta el az egyetemi docens.

Felfedték magukat a hatalmi szervezetek

Az azóta történt változásokról szólva kifejtette, nyilván nem csak a közellátás, közle-

FACEBOOK/UNGVÁRI-ZRÍNYI ILDIKÓ

Egyetemi tanárok is emlékeztek a forradalomra: Ungvári-Zrínyi Ildikó és Soós Anna

kedés, a kommunikációs rendszerek változtak meg: az 1990 előtti ingerszegény, lassú ritmusú élet után az első években gyorsan kiderült, hogy az erdélyi magyarság, magyarországi kapcsolatai és viszonylagos tájékozottsága ellenére, (politikai) kultúráját tekintve éppoly éretlen, mint az ország többi polgára. „A hatalmi szervezetek apránként fedték fel magukat: a hatalmilag kódolt beszéd (elvtárs, sokoldalúan fejlett stb.) fordulatai lelepleződtek, akárcsak a testet domináló technikák (gesztusviselkedés, a kötelező terhesvizsgálat vagy házassági tanácsadás): a rendszerváltás után például marékszámra lehetett addig tiltott fogamzásgátló tablettát kapni a piacon. A demokrácia formáit tanulni kellett, lassan alakult ki a tudás, hogy élni lehet, és hogyan lehet élni a választás lehetőségével” – fejtette ki Ungvári-Zrínyi Ildikó. Hozzátette, a suttozó, azonos helyzetbe kényszerült közösségek egy részéről kiderült, hogy illuzorikusak: fontos kérdésekben már nem értettek egyet, és ez tulajdonképpen nyereségnek tekinthető, hiszen tisztázódtak politikai, ideológiai, szakmai álláspontok és különbségek. „Jól eső tudni viszont, hogy az egyik barátunk lakásán titokban összejáró értelmiségi csoport, amelynek tagjai szakmai-ideológiai vitákat folytattak, mai napig jó viszonyban vannak-vagyunk egymással” – fűzte hozzá.

Már nem fenyegethet éjszaka a fekete autó

Ungvári-Zrínyi Ildikó úgy fogalmazott, lassan professzionalizálódott a közélet és politika, e téren nagy eredménynek tartja a demokrata Emil Constantinescu és a szász Klaus Johannis elnökké választását, még akkor is, ha utóbbi nevének J betűje bánta, amelyből hivatalosan I lett. „Talán a legnagyobb eredmény a különféle politikai eszközökkel gerjesztett idegengyűlölet és magyarellenesség megkopása. Bár sokak számára még mindig tét a »ki volt itt előbb« bizonygatása, azért a külföldön járó, idegen nyelvet is tudó fiatalabb generáció elfogadja a másként gondolkodást, a sokféleséget és a plurális szemléletmódot. 1990 előtt Maros megye legtöbb iskolájában kihirdették, hogy a magyar gyerekeknek szünetben nem szabad magyarul beszélniük egymással, ma pedig egyetemi szinten is re-

HORVÁTH/ASZLÓ

szesülhet magyar képzésben a magyar anyanyelvű diák” – fejtette ki az egyetemi docens.

Felsorolta: szakmai szervezetek születtek, amelyek sokféle képzés nyomán szakszerűen formálták a lakosság látásmódját, együtt élni tudását. Úgy fogalmazott, szinte fel sem tudjuk mérni, mekkora nyereség a külföldön tanulás rengeteg esélye, a különféle kultúrák és gondolkodásmódok megismerése. És mindezeket a folyamatokat segíti a – viszonylag – szabadon működő média, nem utolsósorban a közösségi média, amely az utóbbi a 30 év alatt jelent meg a térségben. „Először akkor éreztem magam szabadnak, amikor a diktátor elmenekült az országból. A szabadság megélésének másik nagy pillanatát a számítógép (Soros-ösztöndíjből vásároltam) és az internet jelentette: úgy éreztem, ha immár bárkivel kommunikálhatunk, és nem a gázcsövön, hanem pillanatok alatt óriási távolságra üzenhetünk, már nem fenyegethet éjszaka a fekete autó” – fejtette ki az egyetemi docens.

Soós Anna: 30 év még nem elég

Felszabadulást, reményt jelentett 1989 decembere – emlékezett vissza a Krónikának Soós Anna matematikus, egyetemi tanár,

» **„Talán a legnagyobb eredmény a különféle politikai eszközökkel gerjesztett idegengyűlölet és magyarellenesség megkopása” – mondta Ungvári-Zrínyi Ildikó.**

aki 30 éve szintén 30 éves volt. A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem rektorhelyettese, a magyar tagozat vezetője elmondta: a kommunista diktatúra utolsó éveit Kézdivásárhelyen töltötte, ahová 1982-ben, a matematika szak elvégzése után helyezték ki a BBTE-ről. Az 1989-es változás ellenben Marosvásárhelyen érte. „1989-ben nagy lelkesedéssel indultunk, reménykedtünk a lényeges változásokban” – emlékezett az egyetemi tanár.

„Az elmúlt 30 év azt mutatja, hogy történtek lényeges változások, a szabadság érzete már benne van a mindennapjainkban. Az igazi gond, hogy annyira nem volt

demokráciagyakorlat előtte, hogy 30 év nem volt elég felnőni azokhoz az elképzelésekhez, melyek az igazi szabadságot jelentik” – tekintett vissza az elmúlt évtizedekre Soós Anna. Úgy vélte, a magatartásbeli változásokhoz több időre van szükség, mint amennyi a rendszerváltás óta eltelt. „Bízunk abban, hogy a következő generációknál ez másként lesz, hiszen már az új világban nőttek föl, és nem hozzák magukkal azokat a szokásokat, amelyek az akkori embert gúzsba kötötték, gúzsba kötik” – fogalmazott az egyetemi tanár.

„A diákok többet tudnak, mint gondolnánk”

Soós Anna hangsúlyozta, a rendszerváltás egyetlen dolgot nem változtatott meg az életében: előtte is, utána is, a mai napig diákokkal foglalkozik. „Ez egyben azt is jelenti, hogy a változásokat rajtuk keresztül is látam” – fogalmazott. Úgy vélte, az utóbbi generációk érdeklő az előző korszak, és sokkal többet tudnak erről, mint gondolnánk. „Különböző forrásokból, nem feltétlenül a szülőktől, nagyszülőktől. Az újabb generációk internetes szokásait ismerve tudjuk, hogy sokféle forrásból dokumentálódnak” – magyarázta. Az egyetemi oktató szerint a jelenlegi diákoknál az is értékelendő, hogy erősebb bennük a kezdeményezőkedv, a civil felelősség, mint ezelőtt 10 évvel volt. „Ezt nagyon pozitív irányban tartom, és remélem, hogy a továbbiakban is erősödni fog” – fogalmazott Soós Anna.

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem rektorhelyettese szerint az elmúlt 30 évben az erdélyi magyar társadalom, közösség életében is fontos változások történtek, például lényegesen jobb lett az anyanyelvű oktatáshoz való hozzáférés, középiskolák, egyetemek létesültek. „Egy példát mondok: a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen megalakult a magyar tagozat, mely a reál, humán és társadalomtudományok területén mindenkinek lehetőséget nyújt arra, hogy magyar nyelven tanuljon” – mutatott rá. De középiskolai szinten is minőségi fejlődésen mentek át az oktatási intézmények, és jó alapot teremtenek a gyerekek magyar nyelvű képzéséhez. „Persze a minőség és a további fejlődés elsősorban rajtunk múlik, és azon, hogyan viszonyulunk ezekhez az intézményekhez” – hangsúlyozta a rektorhelyettes.

Vállalni kellene a tanári pályát

Az állandó vitatémát képező oktatás helyzetéről elmondta: a magyar közösség szempontjából ezen két módon lehetne javítani. Egyrészt vissza kellene hozni a dupla szakos képzést, amelyhez törvényhozási lépések kellenek, egy olyan jogszabály, mely lehetővé teszi a dupla szakokat. Ezáltal ugyanis enyhülne az akut tanárhiány, és fálvokon is biztosítani lehetne a minőségi oktatást azáltal, hogy egy tanár két tárgyat tanít, és mindkét területen szakképzett. Ezt a jelenlegi rendszer nem teszi lehetővé. Soós Anna szerint az is fontos lenne, hogy a magyar közösségből többen vállalják, hogy tanárok lesznek. „Egyetemi oktatóként azt látom, hogy sokan nem vállalják ezt a feladatot, és ennek hiányában a tömeges minőségi oktatás nehezen valósul meg” – sorolta a hiányosságokat az illetékes.

Más területekről szólva kijelentette: sajnálatos tény, hogy a változás nem minden területen valósult meg az elvárásoknak megfelelően. „Am úgy látom, hogy a közösség nem veszítette el a reményt, és bízik abban, hogy ez azért javítható” – tette hozzá Soós Anna.